

va. Al nostre país, durant el segle xx, aquest sector ha estat dominat i controlat quasi exclusivament pels militars, sobretot des de la Guerra Civil fins a l'arribada de la democràcia, al final dels anys 70. Que una entitat civil hagi aconseguit nombrosos èxits, un gran reconeixement nacional i internacional i hagi demostrat un gran poder organitzatiu i de convocatòria, en un país com Espanya –en el qual l'aviació privada és bastant minoritària–, ha de ser motiu d'orgull per a la ciutadania sabadellenca.

Però, a aquesta valoració, s'hi han de contraposar moltes mancances. El president de l'entitat supralocal, Carles Martí, n'apunta alguna en un paràgraf del seu text d'introducció al llibre: «La fortalesa de la nostra entitat contrasta amb un panorama força desolador en el conjunt d'Espanya. Poca infraestructura adequada a l'aviació general, una administració civil desfasada i veritable coll d'ampolla de l'activitat aeronàutica al nostre país, en especial a tot allò referent a l'aviació general, i la manca de cultura aeronàutica al nostre país, fan que aquesta activitat pateixi en termes generals una profunda atonia».

José Fernández García
Periodista

Josep M. Benaul Berenguer,
Jordi Calvet Puig,
Sabadell Aseguradora, SA, 1951-2001: una trajectòria d'arrelament i especialització, Sabadell: Sabadell Grup Assegurador AIE, 2002, 103 p.

Aquest llibre s'ha elaborat amb motiu del cinquantè aniversari d'un projecte empresarial sabadellenc en l'àmbit de les assegurances, que s'inicià l'any 1951 amb la constitució de la Mútua d'Incendis de Sabadell, tingué continuïtat a partir de 1972 amb la Mútua d'Assegurances de Sabadell i culminà amb la constitució de Sabadell Asseguradora SA l'any 1992, denominació social que continua en l'actualitat.

El llibre conté a les primeres pàgines tres felicitacions: del president de la Generalitat de Catalunya, de l'alcalde de Sabadell i de la directora general del Ministeri d'Economia, competent en el sector assegurador, amb motiu de l'efemèride, i una presentació de l'actual president de la companyia, Joan Corominas Guerin.

El treball en si conté una breu introducció sobre la tradició del sector mutualista i de les assegurances a Sabadell des dels anys quaranta del segle XIX i tres capítols dedicats a l'estudi específic de la història de l'em-

presa, separats pels canvis de denominació social. Al final hi ha un annex amb les principals dades de l'evolució econòmica de l'empresa, un llistat dels seus presidents i consellers, on consta la seva procedència empresarial i professional, i una relació del personal que treballa o ha treballat en l'empresa.

En la introducció es fa referència a les iniciatives que es van prendre a Sabadell de cara a la previsió i la cobertura de riscos personals i materials des dels darrers anys de la primera meitat del segle XIX. S'hi assenyalen els projectes reeixits en el camp de la previsió social des de dos orígens diferents: la iniciativa obrera amb la creació de les societats d'ajuda mútua, el punt àlgid de les quals el trobem en els anys de la Segona República, quan la Federació de Germandats agrupava més de la quarta part dels habitants de la ciutat, i el mutualisme patronal, l'exponent més destacat del qual fou la creació el 1917 de la Mútua Sabadellenca d'Accidents del Treball. Però, també, els projectes que van tenir una curta durada, com la "Unió Sabadellenca", per a les assegurances d'incendis, un sector que, com el de vida, fou dominat durant molts anys per altres companyies foranes d'abast estatal, algunes de les quals tenien agents a Sabadell.

No fou, però, fins al començament de la dècada dels anys cinquanta del segle xx que aquell projecte frustrat feia quasi tres quarts de segle, en una època en la qual altres iniciatives locals en diferents àmbits havien tingut èxit com el Banc de Sabadell, la Cambra de Comerç i d'Indústria o l'Acadèmia de Belles Arts, per posar alguns exemples destacats, va tirar endavant la constitució de la Mútua d'Incendis de Sabadell. A l'origen, hi trobem els hereus de les famílies que ho haguessin pogut fer ja en el segle xix, les de la burgesia industrial tèxtil, amb el suport de les entitats financeres locals.

A continuació, el llibre fa una història de l'empresa, tot seguint les pautes de les successives transformacions en la denominació de la seva raó social, des del seu origen mutual fins a la conversió en societat anònima. En cadascun d'aquests apartats s'estudien la situació conjuntural, el seus dirigents, les seves estratègies, els factors de creixement i els processos de modernització. L'estudi, però, va molt més enllà de la simple anàlisi de l'evolució d'una empresa i té molt a veure amb el subtítol, *Una trajectòria d'arrelament i d'especialització*.

Efectivament, en cada un dels seus grans capítols hi són presents el marc legal en el qual es mou, les diferents

modalitats que adoptà l'empresa, les estratègies de diversificació des d'una especialització inicial, les polítiques inversores, els resultats econòmics i les fases d'expansió i els seus ritmes.

Però, a més d'aquest cos principal, el llibre situa l'evolució de l'empresa en el seu context històric en una triple perspectiva: local, espanyola i internacional. En el vessant econòmic analitza la seva capacitat d'adaptació als canvis de conjuntura que afecten l'economia sabadellenca i espanyola en general i als que suposa el seu procés d'integració en un mercat més liberalitzat, més obert i més ampli, tot partint des d'una situació d'aïllament i d'intervencionisme. En la política i social, situa els agents de l'empresa davant el que significa el final del franquisme, el procés de transició cap a la democràcia i la seva consolidació definitiva, i els canvis que se'n deriven en el marc de les relacions laborals.

També fa una dissecció de qui es qui en l'empresa, és a dir, dels protagonistes de la iniciativa i dels seus continuadors. El treball reflecteix com aquests aniran canviant al llarg dels anys, no solament pel lògic relleu generacional, sinó també pels canvis en la correlació de forces entre els diferents sectors econòmics de la ciutat. Si en l'origen de l'empresa predominaven en el

Consell d'Administració els industrials llaners, en la mesura que aquest sector dominant de l'economia local anava perdent pes específic en favor d'altres indústries, primer, i del sector terciari, després, variarà també la seva composició.

Es destaca de l'empresa la seva vocació de *sabadellenquisme* a la qual sumà la d'independència posteriorment, tot seguint la pauta d'altres entitats i empreses locals importants de llarga tradició. Els autors destaquen que entre els objectius de l'intent frustrat de 1881 i el reeixit de 1951 de crear una mútua d'incendis coincidia el d'evitar que sortissin de Sabadell importants sumes de diners per aquest concepte i que, en canvi, retinguts en la mateixa ciutat, podien contribuir a afavorir el seu desenvolupament. De la mateixa manera, en els anys vuitanta i començament dels noranta, en un context en el qual van proliferar les concentracions empresarials i les absorcions per part de multinacionals del sector, es va defensar la independència de l'empresa i, si es van buscar punts de contacte per millorar eficiència i resultats, aquests es van trobar en una altra empresa local, la Mútua Sabadellenca, transformada en Sabadell Mutual, tot formant Sabadell Grup Assegurador, una agrupació de

les dues empreses, en un procés d'integració paral·lela. Malgrat la voluntat de ser una entitat amb un abast superior al local –durant molts anys Sabadell fou la plaça forta del seu mercat– no va ser fins als anys noranta que hi hagué una expansió territorial de certa entitat.

Els autors assenyalen també com un tret distintiu de l'empresa la seva prudència i la seva voluntat d'allunyar-se d'aventures perilloses, que foren presents en l'economia espanyola en etapes d'expansió com els anys seixanta i en la segona meitat dels vuitanta i primers noranta. Aquesta actitud encaminada a posar la solvència per damunt de tot va permetre la supervivència de l'empresa, fins i tot en les conjuntures més difícils.

Aquesta política està directament relacionada amb la capacitat d'adaptació a unes circumstàncies econòmiques canviants i reflecteix un fenomen més general, el del conjunt de l'economia sabadellenca. Calia millorar la productivitat per adaptar-se a una major competència en el sector, diversificar els productes quan els tradicionals veien caure la demanda, modificar les estratègies d'inversió per cercar la màxima rendibilitat i solvència i estendre's territorialment quan el mercat local quedava petit.

És evident que la vinculació dels seus dirigents als diversos sectors econòmics de la ciutat, representats tots a l'entitat, feia coincidir la història de l'empresa amb la de l'economia local.

El llibre en conjunt fa una aportació important a la història econòmica i empresarial espanyola, en un sector poc estudiat fins ara. Per a la seva realització s'explota de manera minuciosa i amb rigor la documentació de la mateixa empresa i les escasses publicacions sobre el sector de les assegurances.

Però a més fa una nova contribució al coneixement de la història econòmica de Sabadell des d'una altra perspectiva sectorial que s'afegeix a altres contribucions, estudis de branques senceres de l'activitat econòmica i d'empreses concretes de la indústria i dels serveis, que s'ampliaran properament amb altres treballs en curs.

Els dos autors han fet una incursió en un camp d'estudi desconegut per ells abans d'iniciar aquesta recerca, però la seva experiència en el camp de la història empresarial, la història econòmica en general i la història de Sabadell en particular els ha permès elaborar un producte rigorós. El resultat no és una memòria de mig segle d'una empresa, sinó un estudi del per-

què del seus comportaments al llarg d'aquest anys, a partir d'un ampli coneixement dels seus actors i de les circumstàncies en les quals van actuar.

Esteve Deu i Baigual